

Al wat je doet doe je voor mij

Preek over Matteüs 25:31-46 en Psalm 8

Paaskerk Baarn, 16 november 2014

Ds. C. Kruijswijk Jansen

Afgelopen vrijdagavond werd in College Tour Bill Gates, grote man achter Microsoft, geïnterviewd. Daar kwam ter sprake dat de baas van concurrent Apple uit de kast kwam. Hij is homoseksueel. Er werd toen een filmpje vertoond uit Moskou. Een monument van Apple werd onttakeld en verwijderd uit de stad, vanwege homohaat. Nog overal in de wereld zijn homoseksuele mensen vogelvrij.

Als ik Psalm 8 lees moet ik altijd denken aan de Franse ds Doucé. Het begin jaren zeventig zijn geweest dat hij in een kerkdienst in de Keizersgrachtkerk in Amsterdam Psalm 8 las. Ds Doucé was homo en zocht ruimte om daar uiting aan te mogen geven. In Nederland was dat toen ontluikend mogelijk. Ik hoor hem nog lezen, "Heer onze Heer, hoe heerlijk is uw naam op de ganse aarde". Mensen, zo klein in het overweldigende firmament, en toch zó grandioos, ware vorsten zijn het: U hebt hen bijna goddelijk gemaakt! Gelezen door een mens die zocht te mogen zijn naar zijn eigen aard. Een tijd later werden we opgeschrikt door het bericht dat ds Doucé in Parijs was vermoord, vanwege zijn geaardheid.

Psalm 8 is dus ook te lezen als aanklacht tegen alles wat discriminatie heet. Discriminatie van mensen met een andere geaardheid.

Mensen ook die afgeschreven worden omdat ze gehandicapt zijn, of zoals we nu zeggen een beperking hebben. Van Simone Poortman, ons gemeentelid en krachtige vrouw, haar leven lang in een rolstoel, hebben we geleerd dat mensen met een beperking niet invalide zijn. Invalide betekent waardeloos, niets waard. Mensen met een beperking zijn nooit waardeloos, zij zijn volwaardig mens. Zij hebben alleen een beperking (zoals ieder mens z'n beperkingen heeft).

Mensen ook die een andere kleur hebben dan blank. Mensen met een zwarte huidskleur weten van de voorkeur voor blank bij sollicitaties e.d. In het Sinterklaasjournaal is het bewustzijn hierover gaande met de kleur van Zwarte Piet. Het is nog steeds de domme zwarte die een gaatje in de boot boort, of de kraan open laat staan zodat de boot vol water loopt. Maar intussen lopen er veegzwarte en witte Pieten rond. In Amsterdam Zuid-Oost zal Sinterklaas met zijn Pieten niet komen, dat is te beladen! Omdat gekleurde mensen zich gestigmatiseerd voelen, zal de typisch zwarte kleur wel verdwijnen. En dat is goed.

Mensen dóen er toe, in Gods ogen en in onze ogen. Daarom doet het zo'n pijn als mensen afgewezen worden, als jijzelf afgewezen wordt. Jezus noemt hen bij name: zij die honger hebben, die dorst hebben, de vreemdelingen in ons midden, zij die naakt zijn, of ziek, of gevangen. Zij zijn de rechtvaardigen! Het is wat in Psalm 118 gebeurt. Daar is iemand aan het woord die zich zo ontzettend verloren voelt: als een waardeloze steen die afgekeurd en op een hoop gegooid om afgevoerd te worden. "Hosannah" roept die mens, wat betekent "Geef toch heil", "Ontferm U". Dan wordt die weggegooid steen van de stapel genomen om de belangrijkste plek in het gebouw te krijgen, de hoeksteen, de sluitsteen in het plafond die het gebouw in stand houdt. Dan roept die mens tot God: "U hebt geantwoord, U bent mijn heil".

Wat gebeurt er met je als je honger hebt, of dorst, of dat je ergens vreemd bent, en er kijkt niemand naar je om? Wat gebeurt er dan met je? Dan kun je je zo ontzettend verloren voelen, zo eenzaam en alleen.

En wat gebeurt er met je als je wél gezien en gehoord wordt, als je wél wordt begrepen en verstaan? Dan kun je weer voort, dan kun je de wereld weer aan!

Soms weet je niet eens dat je iemand geholpen hebt, met een woord of een gebaar. Dan zegt later iemand tegen je: "Ik wou je zo graag nog bedanken ..." En je weet niet eens dat je iets gedaan of gezegd hebt waar die ander wat aan heeft.

Soms weet je niet eens dat je iemand straal voorbij hebt gezien. En als er dan iets gebeurt dan kun je je wel voor je kop slaan dat je hem of haar niet in de gaten hebt gehad. "Had ik maar ..."

Ik denk dat de kern van de gelijkenis van de schapen en de bokken is dat het om mensen gaat. Om mensen voor wie Jezus zijn leven wil geven. Ieder mens is waardevol. Dát is de kern. Het zijn ménsen die op het spel staan, mensen om je om te bekommeren.

Natuurlijk, er zijn voldoende redenen om je te verontschuldigen. We hebben zo'n druk leven, veel te druk, veel te vol. M'n hoofd staat er niet naar. Bovendien, ik moet aan m'n gezin denken. Of aan m'n gezondheid. Of misschien is het welk de angst dat je hulp of je aanwezigheid niet op prijs wordt gesteld. Val ik wel in de smaak? Eigenlijk is de vraag van Jezus: "Waar was je toen het er op aan kwam?"

Mensen zijn niet zomaar iets. In Psalm 8 lezen we dat een mens bijna goddelijk is, grandioos vertaalt Hans Bouma. In de Brief aan de Hebreeënen, een soort preek uit de tweede eeuw, lezen we in 13:2 Vergeet gastvrijheid niet, want daardoor hebben sommigen engelen gehuisvest". Als Jezus wordt gevraagd naar het Grote gebod, dan zegt hij: "God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf. Dat laatste is niet dat je van je zelf moet houden om van een ander te kunnen houden, maar ga met je naaste om alsof je het zelf bent! Jezus licht dat toe in de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan. In het bein wordt de vraag gesteld: "Wie is mijn naaste". Aan het slot, als het verhaal is verteld van de man die de half dood geslagen man verpleegd en verzorgt, draait Jezus de vraag om: "Wie is de naaste van die mens in goot. Oftewel: ga maar eens in zijn schoenen staan, ga zelf maar eens in goot liggen om te beseffen wat zo iemand doormaakt. Die ander is nét zo goddelijk als jijzelf!

Het kan je wel een angstig gevoel geven als je je voorstelt hoe je daar bij Jezus staat op de stadsmuur van Jeruzalem. Daar links in de diepte het Hinnomdal, waar het begrip Gehenna of Hel van komt. Het Hinnomdal als de plek waar het vuilnis van de stad over de muur wordt gekieperd, waar het in de diepte altijd brandt en naar zwavel ruikt, symbool van het eeuwige vuur. En rechts verheft zich het tempelcomplex, waar de nabijheid van God gevierd wordt, waar mensen hun tekorten belijden voor het altaar, waar mensen tot hun recht komen, symbool van het Koninkrijk van God. Waar zou jij terecht komen? Als bok in de brandende diepte, of als schaap veilig op het tempelplein?

En weer hoor je die vraag van Jezus: "Waar was jij toen het er op aan kwam?" De onrust kan je pakken, heb ik wel genoeg gedaan? In het verhaal van Schindler wordt dat aangrijpend verwoord en in beeld gebracht. De Duitse fabrikant, die meer dan 1400 Joden uit de klauwen van de Nazi's redt, vraagt zich aan het eind van de oorlog vertwijfeld af of hij er niet nog meer had kunnen en moeten redden?!

Jezus legt de vinger op de zere plek.

Maar Jezus zegt met deze gelijkenis óók hoeveel wij al doen, zonder het te weten. Beseffen jullie wel hoe belangwekkend je bent door iemand de aandacht te geven die nodig is, dat gebaar van nabijheid voor die ander die zich zo verloren voelt?! Jullie doen zoveel. Beseffen jullie wel dat al die kleine dingen die je doet voor mij doet!

Het grote voorbeeld vierden we deze week op 11 november, Sint Maarten. De edelman Martinus van Tours die een bedelaar tegenkomt, z'n zwaard pakt en z'n mantel in tweeën snijdt om wat warmte te schenken. Vervolgens wordt hij monnik. Een paar jaar geleden stond ik nog bij zijn graf. Het kan allemaal legende zijn, het doet niets af aan het grote gebaar van barmhartigheid.

Het kleine voorbeeld zien we om ons heen en in ons eigen leven, dat je bewogen bent om mensen, en daar uiting aan geeft.

Het is het eindeloze refrein in de Bijbel dat de vraag gesteld wordt: Mens waar is je broer, waar is je zusje? Je kunt immers niet zonder elkaar. Huub Oosterhuis heeft dat verwoord in dat prachtige lied over de Bijbel, Boek jij bent geleefd, leer ons hope te leven: 't Meeste van een mensenleven wordt het minste opgeschreven: hoe zij trouw zijn aan elkaar, lijden, sterven, liefde leren zouden wij dat ook proberen, werd het waar.

In de Talmoed en ook in de Koran komt een zin voor welk belang het heeft om er voor elkaar te zijn: Wie één mens redt, redt een hele wereld. Schindler kreeg deze zin mee van zijn Joodse werknemers toen hij moest vluchten. Overigens is het omgekeerde nét zo waar: Wie één mens laat vallen, laat een wereld vallen.

Jezus zegt: die ene mens gaat mij ter harte. Dus als wat je doet doe je voor mij!

Amen.